

“En ole enää yksin.” Oma Polku -isosisarus- toiminnan opas

**Jyväskylän 80v
Setlementti**

Jyväskylän Setlementti

Setlementtiliiton julkaisuja 1/2020

Tekstit: Anni Niemelä, koordinaattori, Jyvälän Setlementti

Maia Fandi, aluepäällikkö, itä/Lapsi- ja nuorisotyö, Setlementtiliitto

Oma Polku-nuoret

Valokuvat: Khaled Yusuf ja Oma Polku-nuorten ryhmä

Graafinen suunnittelu ja taitto: Anita Savolainen

Kirjapaino: Jyväskylän Ammattiopisto Grian tulostus- ja painopalvelut 2020

“En ole enää yksin.”
Oma Polku -isosisarustoiminnan
opas

Johdantosanat

Hei!

Oma Polku- isosisarustoiminta on ammatillisesti ohjattu vapaaehtoistoiminnan muoto, jonka tarkoituksena on luoda kohtaamispintoja ihmisten välillä sekä vähentää yksinäisyyttä. Oma polku- isosisarustoiminta käynnistettiin Jyväskylän Setlementissä vuonna 2019-2020 Oma Polku-toiminnassa.

Oma Polku on Setlementtiliiton Kotipolku 2- hankkeen osatoteutus, joka toimii jyvaskyläläisessä Jyväskylän Setlementissä. Kotipolku 2-hanketta rahoittaa Työ- ja elinkeinoministeriö. Oma Polun toiminnan kohderyhmänä ovat Suomeen yksin tulleet nuoret aikuiset. Toiminnan tavoitteena on tukea nuorten kotoutumista sekä vahvistaa sosiaalisia verkostoja. Omassa Polussa mukana ovat myös omankieliset työntekijät eli mentorit sekä vapaaehtoiset isosisarukset. Toiminta on viikoittaista.

Tämä vihkonen kertoo sinulle Oma Polku- isosisaruudesta, miten isosisarustoiminnan malli toteutuu vaihe vaiheelta ja minkälaisia asioita sillä on saavutettu tähän asti. Oppaasta voit lukea myös Oma polku- isosisarusten kommentteja ja kokemuksia.

Toivomme, että voit hyödyntää isosisarustoiminnan mallia myös omassa työssäsi tai jopa elämäsi arkisissa kohtaamisissa.

”Joskus tunnen olevani todella lähellä häntä. Samaistun häneen niin monella tasolla. Meillä on paljon yhteistä, isosisarustoiminta tuntuu kuin aidolta ystävyydeltä missä ikä, sukupuoli ja kulttuuri eivät määritä mitään.”
Oma Polku -isosisarus

”Ajattelen, että en ole yksin vaikka mun perheeni ei ole Suomessa. Tykkään isosiskostani ja kunnioitan häntä niin kuin oikeaa siskoani.”
Oma polku -nuori

Mikä Setlementti?

Suomen Setlementtiliitto ry on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena on yhdenvertainen, sosiaalisesti oikeudenmukainen Suomi. Suomen Setlementtiliitto on perustettu vuonna 1918 ja tänä päivänä sen jäsenenä on 43 paikallissetlementtiä, jotka järjestävät toimintaa 50 paikkakunnalla eri puolilla Suomea. Setlementtiliitto ja paikallissetlementit muodostavat Suomen Setlementtiliikkeen. Setlementtiliikkeen perustarkoituksena on kannustaa ihmistä löytämään omat voimavaransa ja käyttämään niitä yhteisöissä sekä tukea ihmisten hyvää elämää heidän kaikissa elämäntilanteissaan. Setlementtiliike edistää ihmisten välistä vuoropuhelua, merkityksellisyyden kokemuksia ja elinikäistä oppimista yhteiskunnassa.

Kotipolku 2-hanke

Kotipolku 2 -hanke oli 1/2019-2/2020 toteutettu Suomen Setlementtiliitto ry:n hankekokonaisuus, jonka osahankkeita toteuttivat Jyväskylän Setlementti, Puijolan Setlementti ja Joensuun Setlementti. Kotipolku 2 -hankkeen tavoitteena oli tukea turvapaikanhakijoina ilman perhettä Suomeen tulleiden ja oleskeluluvan saaneiden nuorten kotoutumista. Hankkeen rahoittamisesta vastasi Työ- ja elinkeinoministeriö. Jo ennen hanketta oli havaittu, että yksin tulleiden nuorten sosiaaliset verkostot olivat kovin viranomaispainotteisia ja kohderyhmän nuorilla oli suhteellisen vähän luontaisia kontakteja ja kiinnostuspintoja suomalaiseen yhteiskuntaan. Hankkeen aikana Joensuussa toteutettiin Tukikummitoimintaa, Kuopiossa ryhmätoimintaa ja Jyväskylässä Oma Polku -toimintaa, johon kuului niin omankielisten mentoreiden ohjaamaa voimaannuttavaa ryhmätoimintaa, nuorten omaa vapaaehtoistoimintaa kuin Oma polku -isosisarustoimintaa. Osa hankkeen aikana syntyneistä toimintamalleista jatkuu hankkeen päätyttyäkin.

Kotipolku 2 -hanketta edeltäneen vuonna 2018 toteutetun Kotipolku-hankkeen lopputuotoksena syntyi Kotipolku-opas, johon pääset tutustumaan myös sähköisesti:

https://setlementti.fi/wp-content/uploads/2019/07/SETL_Kotipolku_opas.pdf

Oma polku -isosisarustoiminta

Yksin tulleille nuorille suunnatun viikoittaisen Oma polku -ryhmätoiminnan lisäksi järjestettiin kuukausittain avoimia Yhdessä!-tapaamisia sekä luotiin toimintamalli, jossa nuori pääsee tuetusti tutustumaan uuteen ihmiseen, Oma polku -isosisarukseen. Oma polku -isosisarustoiminta lähti liikkeelle Suomeen yksin tulleiden nuorten yksinäisyydestä ja kokemuksesta, että Suomessa ihmisiin on vaikea tutustua. Nuoret kokivat taustaansa liittyen ennakkoluuloja. Nuorten sosiaalinen verkosto rakentui viranomaisista, opettajista ja samassa tilanteesta olevista nuorista. Nuoret halusivat vahvistaa kielitaitoaan, päästä puhumaan suomea vapaa-ajallaan ja tutustua uusiin ihmisiin. Oma polku -isosisarustuksen luomisessa käytettiin inspiraationa Tyttöjen tuvan ja Poikien tuvan isosisarustoimintaa (joka on suunnattu pienemmille lapsille) sekä Kotipolku-hankkeen toisessa osahankkeessa Joensuun Setlementissä luodusta Tukikummi-vapaaehtoistoimintaa. Kiitos inspiraation lähteille!

Oma Polku -isosisaruskoulutukseen voi tulla kuka vain toiminnasta kiinnostunut aikuinen, jolla on voimavaroja ja aikaa toiminnalle sekä motivaatiota sitoutua pitkäkestoiseen toimintaan. Vapaaehtois-koulutuksen lisäksi vapaaehtoiset haastatellaan. Isosisarussuhde vaatii kummaltakin osapuolelta aitoa kiinnostusta ja sitoutuneisuutta toimintaan. Oma polku -nuorille myös toiminta on vapaaehtoista, omaan kiinnostukseen pohjautuvaa. Kohderyhmän nuorilla voi olla raskaita kokemuksia sosiaalisten suhteiden katkeamisista, joten isosisarustoiminnassa korostetaan rehellisyyttä ja sitoutumisen tärkeyttä.

”Etsin itselleni sopivaa vapaaehtoistyötä, ja koin nuorten maahanmuuttaja-aikuisten kotoutumisen ja sosiaalisten verkostojen luomisen tukemisen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi yhteiskunnalliseksi toiminnaksi. Lisäksi toivoin löytäväni myös omaan elämäni uusia ihmisiä ja vapaa-ajan toimintaa.”
Oma Polku-isosisarus motiiveistaan

Vuonna 2019 Oma Polku - isosisaruksena toimi joukko eri-ikäisiä ihmisiä erilaisista taustoista. Mukana oli yksi perhe, pariskuntia sekä yksittäisiä ihmisiä. Seuraavaksi tässä oppaassa esitellään, min-käläinen matka jokaisella iso- ja pikkusisaruksella on takanaan.

Oma Polku-pikkusisar

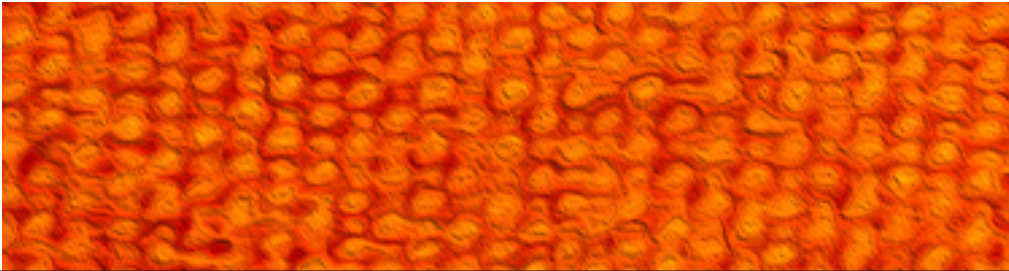
”Halusin isosisaruksen, koska olisi hyvä keskustella jonkun kanssa. Mikä voi olla parempi kuin sisko!”

Oma Polku -ryhmätoimintaan osallistuneille nuorille on tarjottu mahdollisuus saada oma isosisarus. Nuoret olivat pääasiassa 18-21 -vuotiaita ja asuneet Suomessa noin kolmen vuoden ajan. Kaikki nuoret osasivat suomea jo niin, että pystyivät käymään ainakin lyhyitä keskusteluja suomeksi. Nuorten toiveet kartoitettiin kyselylomakkeella. Lomakkeessa kysyttiin nuoren mielenkiinnonkohteista, elämäntilanteesta ja toiveista isosisarustoiminnan suhteen. Näiden taustatietojen avulla pystyttiin yhdistämään Oma polku -nuori ja vapaaehtoinen mielenkiinnon kohteiden ja elämäntilanteen mukaan otolliseksi. Onkin tärkeää kartoittaa sekä iso- että pikkusisaruksen toiveet ja tilanteet ennen toiminnan aloittamista oikeanlaisten parien luomiseksi. Jokainen nuori toivoi, että pääsisi puhumaan suomea, keskustelemaan suomeksi erilaisista asioista ja oppimaan lisää. Tämä nousi ylivoimaisesti keskeisimmäksi toiveeksi, joka nuorilla oli. (nuorten lomake liittyy tähän tekstiin)

”Koska halusin oppia Suomen yhteiskunnasta, kommunikoida ihmisten kanssa ja lisäksi löytää kavereita.”

Isosisarustoiminnan koulutus

Jokainen vapaaehtoiseksi ilmoittautunut kävi ensimmäiseksi Oma polku -isosisarustoiminnan

Oma polku

**Isosisaruskoulutus
ke 10.4 klo 16 – 19 ja
la 13.4 klo 10 - 13**

**Koulutuksen sisältö:
Setlementtityö ja Jyväskylän Setlementin toiminta
Oma polku – hanke
Yksintulleet nuoret Suomessa
Kotoutuminen
Nuoren isosiskona tai -veljenä toimiminen**

koulutuksen. Koulutuksia järjestettiin Oma Polku -koordinaattorin toimesta vuonna 2019 kolme, minkä lisäksi pari henkilöä perehdytettiin täsmäperehdytyksellä. Osallistujat haastateltiin koulutuksen jälkeen ja he saivat koulutuksen jälkeen päättää, ryhtyivätkö isosisarukseksi vai ei. Koulutuksen aikana jokainen osallistuja sai lisätiedon valossa puntaroida omia motiivejaan ja valmiutta sitoutumiseen. Kaikki koulutuksen käyneet eivät ryhtyneet vapaaehtoisiksi, esim. oman elämäntilanteen tai voimavarojen puutteen vuoksi.

Kaksiosainen koulutus oli kestoltaan yhteensä noin 6-8 tuntia ryhmän koosta riippuen. Koulutus sisälsi tietoa mm. setlementtityöstä, Kotipolku-hankkeesta ja Oma polku -toiminnasta, kotoutumisesta, yksin Suomeen tulleiden nuorten tilanteesta yleisellä tasolla, kulttuurisensitiivisestä työstä sekä itse isosisarustoiminnan käytännöistä. Koulutuksessa oli mukana myös mentori kertomassa nuorten kotimaan kulttuurista ja kotoutumista ns. kokemusasiantuntijan näkökulmasta. Koulutusten aikana käytettiin erilaisia toiminnallisia menetelmiä tukemaan orientoitumista isosisarustoimintaan. Koulutuksen aikana vapaaehtoiset pääsivät toiminnallisten harjoitusten kautta pohtimaan myös omia ennakkoluulojaan ja suhtautumistaan erilaisuuteen.

Oma polku -isosisarussuhteen muodostaminen

Koulutuksen lopuksi koordinaattori antoi jokaiselle Oma polku -isosisarustoiminnan koulutuksen käyneelle haastattelulomakkeen täytettäväksi. Lomakkeessa kysyttiin esimerkiksi motiiveja toimintaan sekä kuinka usein isosisarus voi tavata pikkusisarustaan. Näiden tietojen avulla koordinaattori pystyi vertaamaan isosisarusten lomakkeita pikkusisarusten lomakkeisiin.

Kartoituksen avulla pyrittiin löytämään pareja, joilla on samoja mielenkiinnonkohteita (kuten musiikki, taide, ruuanlaitto, liikunta ym.) sekä yhteensopiva aikataulu ja persoona. Yhteensovitustyötä helpotti, että koordinaattori tunsu nuoret ryhmätoiminnan kautta ja vapaaehtoiset koulutuksen ja alkuhaastattelujen kautta, joten käytössä oli myös paljon "hiljaista tietoa" lomaketiedon lisäksi, pelkkien papereiden pohjalta yhteensovittaminen olisi ollut hankalampaa.

Sopivan parin löydyttyä sovittiin ohjattu aloitustapaaminen koordinaattorin, nuoren sekä vapaa-

ehtoisen kesken. Tässä tapaamisessa keskusteltiin siitä, mitä kumpikin odottaa toiminnalta ja mitä he voisivat yhdessä tehdä sekä sovittiin tapaamistahdista ja siitä, missä tapaamiset tapahtuvat. Ensimmäisen tapaamisen aikana vaihdettiin yhteystietoja ja sovittiin ensimmäinen iso- ja pikkusisaruksen keskinäinen tapaaminen toiminnan käynnistymisen taakamiseksi.

Oma polku -parien itsenäiset tapaamiset

Aloitustapaamisen jälkeen parit pääsivät sopimaan keskenään tapaamisaikoja, mutta koordinaattori oli myös tarvittaessa apuna sopimisessa. Yleisesti parit toimivat hyvin itsenäisesti. Tapaamiskertoja oli noin 1-4 kuussa, joillain enemmän ja joillain vähemmän. Isosisarukset olivat tervetulleita myös osalle Oma Polku-ryhmätapaamisista sekä kuukausittaisiin kaikille avoimiin Yhdessä!-tapaamisiin. Tapaamisten ei tarvinut rajoittua kuitenkaan toimistoaikaan - eräs isosisarus avasi jouluna kotinsa ovet Oma Polku-nuorille ja mentoreille.

"Koen, että meistä on tullut läheisiä ja meillä on hyvä keskusteluyhteys."

- Oma Polku-isosisarus pikkusisaruksestaan

Vapaaehtoisten tukeminen toiminnan aikana

Oma Polku -isosisaruksilla oli omat vertaistapaamisensa säännöllisin väliajoin, joissa käytiin yhdessä läpi jokaisen onnistumisia ja haasteita toiminnan aikana. Lisäksi koordinaattori tapasi isosisaruksia heidän toiveistaan myös yksitellen. Vaikka isosisarussuhteeseen kuuluikin itsenäinen toimiminen ja vapaa-ajalla tapaaminen, koordinaattorin tuki oli aina saatavilla. Lisäksi Oma polku -isosisaruksilla oli mahdollisuus olla osa Oma polku -yhteisöä, osallistua ryhmätapaamisiin, tapahtumiin ja retkille.

Toiminnan arviointi

Toimintaa arvioitiin koko vuoden ajan vertais- ja yksilötapaamisissa avointen keskustelujen kautta sekä toimintakauden lopuksi sähköisellä palautekyselyllä. Jokaiselle isosisarukselle toiminta tarkoitti erilaisia asioita: joillekin se oli hyvin intensiivistä itsensä ja toisesta oppimista, toisille taas rennompaa oleskelua. Isosisarustoimintaan lähdettiin mukaan oppimaan erilaisista kulttuureista ja tapaamaan uusia ihmisiä. Motiiveissa mainittiin myös yleisesti hyvän tekeminen ja auttaminen.

”Halusin tutustua uusiin, erilaisiin ihmisiin ja laajentaa näkökulmiani. Ajattelin myös, että minulla voisi olla jotain jaettavaa sisarukselleni.”

”Halusin tutustua uusiin ihmisiin, tehdä vapaaehtoistyötä, oppia kulttuureista, tehdä hyvää ja myös saada kokemusta sosiaalialan opintoja tukemaan.”

Haasteiksi toiminnassa koettiin tapaamisten sopiminen aikataulullisesti. Oma ja pikkusisaruksen harrastus tai muut menot veivät joillain sisaruksilla yhteistä aikaa jonkin verran pois. Eräs isosisarus oli pitkään matkalla, mutta toiminta jatkui hänen palatuaan. Tästä voidaankin päätellä, että vaikka sisarukset eivät näkisi toisiaan pitkään aikaan, yhteys säilyy siitä huolimatta. Palautteen mukaan isosisarukset olisivat halunneet taustoitukseksi tietää enemmän kotoutumis- ja tukemisprosessista ja miten se näkyy pikkusisarusten elämässä. Tämä on tärkeää ottaa huomioon toimintaa kehittäessä.

Pikkusisaruksille toiminta on ollut mielekästä palautteen perusteella monilla tavoilla. Hyviksi asioiksi toiminnassa mainittiin usein se, että voi puhua jollekin ja ei jää yksin. Jokainen pikkuveli toteaa, että

isosisarustoiminta olisi hyvä muillekin samassa tilanteessa oleville.

”Kaikki oli hyvää, keskustelu ja saat apua elämän asioissa. Isosisarus on sama kuin oma perhe eli sä voit puhua ihan kaikenlaisista asioista.”

”Ajattelen, että en ole yksin vaikka mun perheeni ei ole Suomessa. Tykkään isosiskostani ja kunnioitan häntä niin kuin oikeaa siskoani.”

”Ystävyys oli parasta, vaikka emme ole biologisia sisarusia, mutta minulle oli ihan sama.”

Isosisaruus on vähentänyt yksinäisyyttä ja auttanut nuoria koti-ikävänsä iskiessä. Vaikka isosisarukset eivät olleet biologisesti nuorille sukua, yhteys oli saman kaltainen kuin omassa perheessä.

”Mun viikko oli mennyt huonosti ja mulla oli 2 koetta koulussa. Mulla oli tosi huono olo. Perjantaina kun pääsin kotiin ja mulle heräsi muistikuva perheestä, olin miettimässä sitä. Ja silloin mun sisko laitto viestiä. Hän kysyi, jos mulla on aikaa lauantaina nähdä. Mä vastasin joo, mulla on aikaa. Ja lauantaina tapasimme. Se auttoi mua paljon. Ja tuntui paremmalta.”

”Ajattelen, että en ole yksin vaikka mun perheeni ei ole Suomessa. Tykkään isosiskostani ja kunnioitan häntä niin kuin oikeaa siskoani.”

Toiminnan päättäminen

Isosisarustoiminnan toivottu lopputulos on ystävyys ja sisarusten keskeisen suhteen syveneminen. Näin ollen Oma Polku -toiminnassa emme ole halunneet määrittää sisaruudelle loppumisaikaa hankkeen loppuun. Koemme, että sisarussuhde jatkuu niin kauan kuin parin elämäntilanne sen sallii. Jyväskylän Setlementti on hankkeen loppumisesta huolimatta parien tukena.

Joillakin pareilla toiminta keskeytyi tai ei lähtenyt käyntiin ollenkaan erilaisista syistä. Näitä olivat esimerkiksi erilaiset odotukset toiminnasta tai muutunut elämäntilanne. Näissä tilanteissa keskusteltiin yhdessä nuoren ja vapaaehtoisen kanssa, mitä tehdään. Jos tehtiin päätös toiminnan lopettamisesta, sekä nuorelle että vapaaehtoiselle tarjottiin jatko-mahdollisuutta uuden parin kanssa.

Vapaaehtoiseksi Jyväskylään -lomake

Nimi, syntymäaika, puhelinnumero, sähköpostiosoite:

Kiinnostava vapaaehtoistoiminta:

Vapaaehtoistoiminnan sopiminen elämäntilanteeseen ja aikatauluihin:

Motivaatio ja innostus vapaaehtoistoimintaan:

Reitti Jyväskylään vapaaehtoiseksi ja aiempi kokemus vapaaehtoistoiminnasta:

Koulutus/ammatti/työhistoria:

Tärkeät arvot ja asiat elämässä:

Taidot, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet:

Erityistaidot/kurssit:

Kehittymistoiveet ja -tarpeet:

Muuta tärkeää:

Jatkotoimista sovittua
(Jyväskylän työntekijä täyttää):

Kysely nuorille

Oma polku -hankkeessa alkaa isosisarustoiminta. Isosiskot ja -veljet ovat vapaaehtoisia, joiden kanssa voi puhua suomea ja tehdä erilaisia asioita. Haluamme kuulla sinun toiveitasi isosisarustoitinnasta. Tietoja käytetään sopivan isosiskon tai -veljen löytämiseen.

Nimi:

Merkitse rastilla (x):

- ☐ Haluan isosiskon
- ☐ Haluan isoveljen
- ☐ Minulle on sama, onko isosisarus nainen vai mies

Isosisaruksen kanssa hauan (voit valita monta asiaa):

- ☐ puhua suomea
- ☐ tehdä läksyjä
- ☐ käydä erilaisissa paikoissa, missä?
- ☐ ulkoilla
- ☐ tehdä ruokaa ja syödä
- ☐ keskustella minulle tärkeistä asioista
- ☐ oppia uusia taitoja, mitä?
- ☐ tutustua kulttuuriin (esim. musiikki, elokuva)
- ☐ harrastaa liikuntaa
- ☐ opettaa minun omaan kulttuuriin ja kieleen liittyviä asioita
- ☐ tehdä jotain muuta, mitä?

Haluan tavata isosisarusta:

- ☐ Arkisin
- ☐ Viikonloppuisin
- ☐ Välillä arkisin, välillä viikonloppuisin

Minä toivon, että...

Minun mielestä on tärkeää, että...

Lopuksi

Kotipolku 2 -hankkeen aikana saadut kokemukset ja erityisesti Oma polku -isosisarus-toiminnasta saadut kokemukset ovat olleet positiivisia ja toiminnalla on onnistuttu vähentämään nuorten yksinäisyyttä ja vahvistamaan sosiaalisia suhteita. Kun myös vapaaehtoiset saavat toiminnasta iloa ja kokevat sen mielekkääksi, on luotu ns. Win-win tilanne, jossa molemmat osapuolet saavat. Ei ole tuettua ja tuettavaa vaan kaksi ihmistä, jotka kohtaavat ja toimivat yhdessä. Setlementtityö on sillan rakentamista ihmisten välille ja Oma polku -isosisarustoiminta on yksi konkreettinen esimerkki tästä.

Lisätietoa:

www.setlementti.fi

www.jyvala.fi

www.avartti.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Jyväskylän
Setlementti

**Setlementti
liitto**

ROHKEASTI IHMISEN PUOLELLA